

szabadították Budapestet, senki, egyetlen csoport sem kapott engedélyt az ország elhagyására.

Az NVK legnagyobb erőfeszítéseit a budapesti zsidó közösség javára a nyilas időkben tette. Pártfogásába vette a gyermekeket, és törődött a zsidó intézmények, a gettó védelmezésével és ellátásával. A gyermekvédelem tervei augusztusban alakultak ki, a deportálások hosszan tartó fenyegetésére, a közellátás folytonos romlása és a gyorsan közelgő front miatti veszélyek hatására.²³

Born vezetése alatt két gyermekvédelemmel foglalkozó osztály létesült az NVK kebelén belül: az A osztály, amelyet a cionista vezető, Komoly Ottó irányított,²⁴ és a B osztály, amelyet a Jó Pásztor Bizottsághoz tartozó Sztehló Gábor evangélikus lelkész vett gondjaiba.²⁵ Ezenfelül Born volt felelős a T-szekció (Transportgruppe, Szállítóegység) létrehozásáért; ez a 101/359-es munkaszolgálatos-század, az ún. Ruhagyűjtő Munkásszázad 25-35 újoncból állt. Dr. Wilhelm Györgynek – Wilhelm Károlynak, a Zsidó Tanács tagjának fia – és Komlói Istvánnak a vezetésével a T-szekció segítő, mentő- és ellenállóakciókat hajtott végre. Born különösen tevékeny szerepet játszott több ezer zsidónak a hegyeshalmi halálmenetekből való kimenekítésében és a gyermekotthonok, valamint a gettó élelemmel és tüzelővel való ellátásában.²⁶

A nyilas időszakban az NVK védelem alá vett számos zsidó és nem zsidó intézményt: kórházakat, népkonyhákat, fogyatékosok és aggok otthonait, kutató és tudományos intézeteket, további üzleteket.²⁷ Ezeknek az intézményeknek a főbejáratára tettek ki, a következő magyar, német, francia és orosz nyelvű felirattal: „A Nemzetközi Vöröskereszt Bizottság védelme alatt”. Born és segitőtársai nyomon követték a nyilasok zsidóellenes intézkedéseit, a hivatalos eredetűeket éppúgy, mint az illegálisakat, és gyakran felléptek a vezetőknél, kivált Kemény Gábor bárónál, a külügyminiszternél, hogy könnyíthessenek a zsidók sorsán. Ezeknek a közbenjárásoknak köszönhető, hogy október 30-án a kormányzat közölte: elfogadja a Vatikán és a külföldi követségek által kiadott menleveleket, és kezkesedik az NVK által védett összes intézmény és épület területenkívüliségéért.²⁸

Nem sokkal a budapesti gettó felállítását után Hans Weyermann érkezett Genfből Born segítségére. Bár a két NVK képviselő között a kapcsolat nem volt felhőtlen, sikerült különválasztaniuk kötelezettségeiket a főváros felszabadulása előtti néhány válságos hétre. Born még a karácsonykor kezdődött szovjet ostrom előtt visszavonult budai otthonába, és onnan irányította az NVK budai tevékenységét, Weyermann feladatai pedig a pesti részre összpontosultak, oda ahol a gettó is volt. Az NVK működése hatékonyabbá vált a pápai nunciussal és a semleges államok kép-